Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера деиз ★ ШИНАРА, 17 МАЙ, 1988 ШУ. ★ № 59 (7562). ★ Мах 3 кеп.

КПСС ЦК ХИННА ВІАШАГІКХЕТАР

13 мае КПСС Центральни Комитете вІашагІкхетар хилар агропромышленни комплекса арендни подрядни коллективай болхлошца, агрокомбинатий, агрофирмай, Іилма - производственни системай, боахамий кулгалхошца, парте райкомий хьалхарча секретарашца, советски болхлошца, юрта боахама специалисташца. Агропромышленни комплексе дезала арендни подряди къахьегам вІаштІехьбакихара а цох доагІар дІадалара а кхыйола прогрессивни формаш юкъеяхийтара дешаш дийцар.

ВІашагІкхетар дІадоладир КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева къамаьл дарца.

Дийцачун хьакъехьа дагабоалаш къамаьлаш дир нн. А. Ю. Кузьмичева — Тульски областа Ясногорски районе «Зыбино» яхача госплемзавода директора, М. А. Чартаева — Дагестански АССР Акушински районе Орджоникидзе цІерагІча колхоза председателе, Р. С. Романюка — Ивано-Франковски областа Коломыйски районе «Прапор коммунизма» яхача колхоза арендни коллективе кулгалхочо, А. Э. Берка — Эстонски ССР Пярнуски районе «Нымме» яхача совхозе лаьттан арендатора, Н. Н. Воробьева—парте Псковски областа Пыталовски райкома хьалхарча секретаре, Е. С. Рычина — «Москва» яхача АПК генеральни директора, Э. Эргашева — Джизакски областа Дустликски районе «50 лет СССР» яхача совхозе арендни коллективе бригадире, Б. А. Зинченкос — Ростовски областа Зерноградски районе Ленина цІерагІча колхозе председателе, И. А. Сикорске — ялата боахама Кургански Іилма-тохкама институте директора, «Кукуруза» яхача Іилма-производственни система кулгалхочо, В. В. Швеца — Целиноградски областа Маншук Маметовай цІерагІча совхозе керттерча экономисте, М. А. Скуяс — Латвийски ССР Рижски районе «Кекава» яхача опытно - хьокхама фабрике директора, А. И. Полеха — Украински ССР Ворошиловградски областа Беловодски районе цІерагІча колхозе шура йоаккхача дезала коллективе члене, В. А. Ревякос — парте Гродненски областа Мостовски райкома хьалхарча секретаре, Н. А. Пономарева — Ставропольски края Апанасенковски районе РАПО совете председателе, «Путь к коммунизму» яхача колхозе - племзаводе председателе, Н. Ф. Филатова — Красноярски края Шушенски районе «Субботинский» совхозе доахан дорстадеча дезала звенон звеньевойс, Ю. А. Макарова — Волгоградски областа Нехаевски районе Ильича цІерагІча совхозе директоре, Т. П. Юшкиса — Литовски ССР Таугарски районе «Шяшувис» яхача колхозе арендни комплексни звенон звеньевойс, Э. А. Беридзе — Грузе Компарте Ланчхутски райкома хьалхарча секретаре, И. О. Пивена — города Львова Червоноармейски районе «Провесинь» яхача агрофирма директоре, П. П. Безсмертных — «Москва» яхача агропромышленни комбинате № 4 йолча тика директоре, А. А. Ежевске — СССР юртбоахамен тракторнии машиностроене министре.

Ораторашa йовзийтар агропромышленни производства тайп-тайпарча доакъошка арендни подряда хьалашка беча балха опыт, белгалдир боахам лелабара керда формаши методаши вІаштІехьйоахача а юкъехкухьача а дола кхоачамбоацараш, продукташ дукхагІа а дикагІа а яхара хьакъехьа хьадда йола предложенеш йоалайир.

ВІашагІкхетара итогаш йир М. С. Горбачева.

ВІашагІкхетаре дакъа лоацаш хилар новкъостий Е. К. Лигачев, В. П. Никонов, Н. Н. Слюньков, Г. П. Разумовский, СССР Министрий Совета Председателе хьалхара заместитель, СССР Госагропрома председатель В. С. Мураховский, СССР Министрий Совета Председателе заместитель, СССР Госснаба председатель Л. А. Воронин.

ВІашагІкхетарах йола йизза отчет кепатохаргья.

КПСС НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА ПЛЕНУМ

14 мае Грозне КПСС обкома политически просвещене ЦІагІа хилар парте Нохч-ГІалгІай областной комитета IX пленум. Цига дакъалаьцар республика министерствай, ведомствай, объединнейи предприятейи кулгалхоша, советски, профсоюзнии комсомольскии органий, общественни организацей, лакхарчен юкъерчен дешара заведеней, школай болхлоша, пресса викалаша.

Цига дийцар КПСС ЦК февральски (1988 ш.) Пленумо дІадехарашка хьежжа юкъерчен лакхерчеи дешара перестройка еча областной партийни организаце дехкарех дола дош. Доклад йир КПСС ЦК члена, парте обкома хьалхарча секретара **В. К. Фотеева.**

Доклад ювцача дакъалаьцар академика М. Д. Миллионщикова цІерагІча Грозненски мехкдаьтта института ректора **Ю. Л. Расторгуева,** Грозненски района Долински юкъерча школа директора **М. Э. Мусаева,** цементни завода машиниста **С. Бакриева,** КПСС Нохч-ГІалгІай обкома шоллагІча секретара **Д. Г. Завгаева,** Грозненски горисполкома председателе **В. М. Шамардина,** Гудермесски района «Новогрозненский» яхача совхозе комсаш кхееча бригада бригадире **С. М. Денилхановас,** КПСС Веденски райкома хьалхарча секретаре **С. И. Самойловас,** профтехобразованена йолча НГІАССР Паччахьалкхен комитета председателе **Е. Н. Юрченкос,** г. Грозне № 56 йолча юкъерча школа хьехархочо **Г. М. Алхазовас,** «Грознефтеоргсинтез» производственни объединене парткома секретаре **В. В. Жарикова,** Нохч-ГІалгІай АССР прокурора **А. И. Ростова,** Нохч-ГІалгІай АССР просвещене министра **С. М. Мовтаева,** «Грознефть» производственни объединене генеральни директора **Р. М. Хачатурова,** НГІАССР яздархой Союза правлене председателе **Ш. А.-М. Арсанукаева.**

Дийцача дешах соцам тІанйцар.

XIX Ерригсоюзни партийни конференце бохийта делегаташ хержар пленумо. Цар кандидатураш ҳьалххе а йийцай хьайийллача партийни собранешка, партийни а парте боацарий а активо дакъа лоацача парткомий шеръяьча заседанешка, КПСС райкомий, горкомий, обкома бюрошка.

Организационни дешага хьежар.

ХьалхагІа КПСС Шелковски райкома хьалхара секретарь хинна **В. П. Борискин** КПСС Нохч-ГІалгІай обкома юртбоахамен кхачан промышленностен отдела заведуюшелла чІоагІвир пленумо.

В. И. Гулаев КПСС обкомерча партийни тІахьожама комиссе председателе декхарех мукъавалийтар из КПСС ЦК-ча партийни тІахьожама Комитете балха вахарца.

КПСС обкомерча партийни тІахьожама комиссе председателалла чІоагІвир хьалхагІа парте обкома хьалхарча секретара помощникалла болх баь **Н. М. Чиж.**

Пленума балхаца дакъалаьцар КПСС ЦК члена, СССР граждански оборона начальника, СССР оборона министра заместитела **В. Л. Говорова,** КПСС ЦК Іилмани дешара заведенейи Отдела инструктора **М. О. Шишкина.**

XIX Ерригсоюзни партийни конференце делегаташ

БОКОВ Х. Х.
БУРАКОВ А. И.
ГОВОРОВ В. Л.
ДЕРСИГОВА Д. А.
ЗАВГАЕВ Д. Г.
КЕРИМОВ М. А.
КУЦЕНКО В. А.
МАЦУЦИН А. З.
МКРТИЧАН А. А.
МУСАЕВ М. Э.
МУСХАЖИЕВА М. С.
ОНИЩЕНКО Д. Н.
УСАМОВ Ю. Д.
ФОТЕЕВ В. К.

«Союзспецазремстрой» треста ПМК-4 болхлошта лаьрхІа Грознерча Калинина цІерагІча поселке 68 квартира йола цІенош хьалдеш ба Газднев Японций Мухьмад керте латтача участна гІишлонхой. Цига белгалбаьнна дика къа а хьегаш, даим башха-дика толамаш доахашн хадданза социалистически яхьа хьалха латташ бола болхлой кІезига бац участке. Царех ба каменщик Мальсагов Інйса, бетонщик Газян Камо, слесарь, къона коммунист Ювшаев Рамзан, кхыбараш. Цар юкъера лаьрхІача хІара сменагІа нормаш 110 процентал чухьнахьа нхоачашъяц.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) І. Мальсагов, К. Газян, Р. Ювшаев.

И. ПЛИЕВА сурт.

АФГАНИСТАНА РЕСПУБЛИКЕРА ЦІАБОАГІАЧА СОВЕТСКИ БІУХОШКА-ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТАШКА КПСС ЦК ДАЬ КХАЙКАРАЛ

Деза новкъостий!

Шо Даьхене цІадоагІа. ЦІенен къонахчал долаши шоай тІема декхар кхоачашдаь, гІулакхаца интернационализма уйла йолаш хилар дика дІахьекха шо даькъала дувц оаха.

Денал хила деза бирса денош чакхдаьхад оаш. Цу денал долаш хила дезача хІаман тІехь шо чІоагІдора доттагІал долча халкъа беркате гІулакх деш хиларах болча кІоаргача тешамо. ТІема цІера юкъе гІолла чакхдулаш шо кхы а чІоагІагІа Іомаделар Даьхе, даьй цІа, доттагІийи нешаши беза. Дайзар шоана моастагІий гоамал а.

Къаьстта дег тІара ала доагІа тІема халача хьалашка советски сага дикагІдола гІулакхаш шоашкара гойтача вай сий долча кхалнаьха — лорий, медсестрай, кхыча специалистий деналахи къахеталгахи.

Халкъа цІаккха йицлургьяц тІем тІа байнача шун доттагІий цІераш. Уж меттаотторгболаш хІама дац, йоккха я вай гІайгІа. ТІем тІа байнарий, човнаш хиннарий дезалий дерригача халкъо йоакхо ергья. ТІем тІа тоссаденнача вошалеи новкъосталеи бувзамаша шо а декхарийла ду массаза царна уллув хила.

Доккха декхар кхоачашдаь шоаех цхьабараша маьрша профессеш юхадІайолаергья, вожаш эскара строе бусаргба. Тхо тешаш да шох хІаране ше кхо ца веш керда декхараш кхоачашдергхиларах. Шун хьинар эш тахан перестройкана, социализм кердаяккхара гІулакха, цунна карагІдаьннараш лорадара! Парти теш шоах ,бІубол шоах, советски общество революционни кердаяккхара тІехьарча къовсаме хьалхарча мугІарашка хилара тІахьех шо.

Сийле хийла Даймехка салтий! Сийле хийла Даьхен къонгийи мехкарийи!

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитет

КПСС ОБКОМЕ

КПСС обкома бюро 13 мае хиннача аргІанарча заседане хьежар «Промавтоматика» НПО парткомен кулгалхошен производства эффективность лакхъяра, арахецача продукце дикал тоаяра, договорни дехкараш кхоачашдара дешашка, коллективо перестройка еш беча балхага.

Белгалдаькхар, КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленум хиннечул тІехьагІа партийни комитета, объединене кулгалхоша перестройка яра балха партийни организаце, ерригача къахьегама коллективa хьинар айдаьлга.

Цунца цхьана объединене балха белггала кхоачамбоацараш а пайда эцанза резерваш а я. Партком хІанз а биззача боараме хьахаьдаяц къаьнарча балха формехи методехи, цун цхьайолча лохерча звеньешкарча гІулакхий хьала йоаггІача беса кІоарга анализ е вІаштІехьдалац. Кулгалхошкара доагІар хьадехац, производстве хозрасчет юкъейоалаяра тІахьожам лоаттабац. Объединене Іилман болхлоша опытни заводе технологически процессашта механизации автоматизации яра проблемаш мела къестаю. Предприяте болх юкъагІа ца а боахаш лерттІа дІабохийталга вІаштІехьдаькхадац, укхаза 90 процентага кхоачаш йола продукци кхоалагІча декаде хьаю.

Парткомо кхоачамболлаш теркам тІаахийтац арахецача продукце дикал лакхъяра дешашта, социальни сфера дегІанхулара проблемашта. Идеологически болх хІанз а коллективана хьалхашка латта дехкараш къоастадара тІаберзабаьбац. Ледара айбу коммунистий авангардни лоархІам, цхьайолча цеховии партийни организацешка, партгруппашка хІанз а перестройка процесс дІайолаяьяц.

КПСС обкома бюрос белгалдаькхар, объединене парткомон кулгалхошеи коллективна деятельноста перестройка яра хьакъехьа беш бола болх парте XXVII съезда, цул тІехьагІа хиннача КПСС ЦК Пленумий дІадехарашка хьежжа ца хилар, иштта, уж декхарийла бир белгалдаьха кхоачамбоацараш дІадаха. Цар шоай балха тІа, массе а оагІорахьа, демократен гласностен принципаш дегІанхулара, паччахьалкхен предприятех (объединенех) долча Закона положенеш, социалистически самоуправлене принципаш леррагІа кхоачашъелга Іалашдара, хозрасчет юкъейоалаяра кІийле лувца еза. 1986—1990 шерашка лаьрхІа йола «Дикал» яха программа къамаьл а доацаш кхоачашъелга вІаштІехьдаькхха, балха моттигашка аттестаци а рационализаци а еча хана нийсдалийта кхоачамбоацараш дІадаха деза. Иштта тІадилар, 1988 шера этапегІа участкаш, цехаш, производташ шин сменагІа, хІаьта лакха къахьегама овсарле йола уникальни, Іилман гІулакх дукха эша оборудовани кхаь сменагІа болх барга йоахилга чакхдаккха.

Парткомо боахамий кулгалхошкара, профкомагара хьадеха деза наьха вахара, быта, къахьегара, салаІара доагІаш дола деррига дешаш ма дарра къестаделга. Подразделене коллективашка беш бола идеологически болх эргабаха беза, перестройка дІадехарашка хьежжа хургболаш.

Дийцар мехка ялата боахам тешшаме алсамбаккхара, шийтталагІча пятилетке ялата фуражни ресурсаш духхагІа яхара де дезарех йола КПСС ЦК, СССР Министрий Совета решени республике мишта кхоачашъю.

Белгалдаькхар, республике материально - технически база хьаяьяр, минеральни удобренеш, дукхагІа хьакхухьийтар, баьцовг І а ш лораяра средташ лаьтта леладара системаш, ялата культураш хьалкхеяра интенсивни технологи юкъекхувлара, интенсивни хьисаре дика хьувкъаш йола ялата культураш хьахаржара.

Во пайда эц хий деттача лаьттаех. Ялатафуражни ресурсаш алсамъяхара гІулакхе во пайда эц хьажкІий таронех. Ялат доаккхача, чакхдоаккхача из кІезигагІа довргдола, цунах доакъар кийчдеча кхом а беш пайда эцаргбола гІулакхаш вІаштІехьдаьхадац.

КПСС обкома бюрос НГІАССР Госагропром, республика мелиорацеи хин боахамен министерство, ялатапродуктай управлени, КПСС горкомаш, райкомаш, горрайисполкомаш декхарийла йир хІара колхозе, совхозе ялата боахам дегІанхулара хьалага массе а оагІорахьа критически хьажа, республика Кхачан программага хьежжа укх шера а бІарччача пятилетке а ялат хьалкхедара, кийчдара планаш кхоачашъелга Іалашдара доаггІа гІулакхаш чанхдаха.

Республиканскии районнин газеташа, НГІАССР телевиденен радиовещанен Госкомтето хан - ханнахьа дувца деза кхашка ялат хьалкхедара дешаш, ялат дукха хьувкъадара дикагІйола опыт дІайовзийта еза.

Дийцар областной партийни организаце дехкараши капитальни гІишлош хьалъелга овлангара тоадара а уж материальни ресурсашца Іалашъяра а хьакъехьара КПСС ЦК соцамаш кхоачашдара де дезараши.

Белгалдаькхад цу дешай хьакъехьа КПСС ЦК-ас дІадехараша планови, проектни, снабженчески органашта, предприятей, боахамий коллективашта, инвестиционни процесса беррригача доакъахошта, хІаьта иштта партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацешта хьалхашка бехктохкамеи, дехкараш оттадеш хилар.

1987 шерен укх шера хьалхарча кварталеи бьча балха анализо хьахьокх республике гІишлош хьалъеча ца деш диса дукхадараши дукхха йола мощносташ, нах чубаха цІенош, соцкультбыта объекташ болх бе йолаялийта еза ханаш тувлаялийтаи СССР Госснаба Нохч-ГІалгІай управлене, «Чечеингушстройматериалы» объединене, республика кхы цхьайолча предприятеша шоай ханнахьа а кхоачамболлаш а материально-технически Іалаш ца яр бахьан долаш хиннилга.

КПСС обкома бюрос чІоагІийр цхьайола эггара лоархІаме объекташ (Адресни программа) болх бе йолаялийта еза ханаш, тІехьависар дІадаккхара кхы тІа а гІулакхаш де йоагІ-йоагІаш йолча управленейи объединенейи кулгалхой, партийни организацеш декхарийла а йир.

КПСС обкома гІишлон отдело, парте городской районнин комитеташа ,горрайисполкомаша, Госстрояс, Госплана, НГІАССР халкъа тІахьожама Комитето хадданза тІахьожам лоаттабе беза СССР Министрий Советеи республикан решенеш тІа белгалдаьха гІулакхаш, хІаьта иштта 1995 шерага кхачалца йолча хана гІишлон материалий промышленностеи гІишлон индустреи материально - технически база дегІайоалаяра Адресни программа а ший ханнахьа кхоачашъяра хадданза тІахьожам лоаттабеи подрядни организацей кулгалхошта хиланза дargдоаца организационно-практически новкъостал деи деза.

Парте обкома бюро хьежар кхыча дешашка а.

Н. н. И. Л. Гиряевна
А. Я. Срибнойна
Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Юрта боахаме дуккхача шерашка хьаьнала къахьегарахи общественни вахаре хьннаре дакъа лацарахи Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Гиряев Игорь Леонидовича — Нохч-ГІалгІай АССР Госагропрома кадрийи дешара заведенейи отдела начальника.

Срибной Александр Яковлевича — Севкавгипрозем яхача лаьтта леладара йолча Кулбаседа-Кавказски проектни института Нохч-ГІалгІай филиала директора.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель
Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь
С. КОЖУХОВСКИЙ.

гор. Грозный.
1988 шера 14 мае.

Іалам лорадара йола Нохч-ГІалгІай АССР Паччахьалкхен комитет ярах дола

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо **соцам бу:** Іалам лорадара йола Нохч - ГІалгІай АССР Паччахьалкхен комитет хьае.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель
Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь
С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный,
1988 шера 11 мае.

БАЛХАШ СИХДАЬД

Укх деношка юртбоахама культураш дІаювш хинна тІеххьара агрегаташ араяьлар Назрановски района «Назрановский» совхоза кхашкара.

— Каст-каста делхача догІаша балхаш юкъагІдаьхадале а, — йоах цу боахама керттерча агронома Бекмурзиев Къурейша, — дикагІйолча агротехнически ханашка 485 гектара тІа шекареи 150 гектара тІа доакъареи свеклаш дІайийр тха механизатораша. Из деча къаьстта белгалъяьлар Абадиев Мухьмада, Плиев Мухьмад-Башира кулгалдеча 5 - чен 1 - чен бригадай, Ведзижев Мурад керте латтача звенон коллективаш. ХІанз дІайийнача культурай кхашта эшаш дола агротехнически гІулакхаш деш ба уж.

Совхозе эггара хьалха хьакха йолаяьй рапс. Из боахаме 400 гектара тІа дІайийнай. ХІанз мош а.ч а доакъара лаьрхІа «фермашка дІакхухь из. Бакъда дукха ха йисаяц рапс силоса хьакха йолае а. Цу ᵒгІулакха кийчбаь кхо кІоаг ба боахаме. Керттерча агронома яхачогІа, тІаьда йолаш йолларгьяц из кІоагашка, касарашка уллаш ловсарйохийтаргья.

Ала деза, совхоза механизатораша план 100 центнер йолаш, хІара гектара тІара 120 центнер рапс йоаккх. Из болх беш я У. Арсамакова, М. Дудургова, И. Арсамакова лелаю кхо агрегат. Кхокхе а механизаторо 150 процентал кІезигагІа йоацаш кхоачашъю шоай дийнахьара нормаш.

М. МУРАТОВ.

.Оарц дала!

Кхаш доаду

Водаш - воагІаш хилча го йийш я цхьа сурт: совхоза е колхоза кхаш тІа сатийна дажаш доахкаш хул бахача наьха доахан. Ялат хьалкхедеш механизатораша мел хьийга къа массехк сахьата доаду цар. Вешта хьайбай бехк бац.

Шер-шера из зе ду СоагІапчеи МагІалбикеи бахача наьха доахан тІаухаш М. Горьке цІерагІча совхоза кхашта. Ялат хьатІадаьлча хьайбаш кхашкара эрадаххал хилац хаьхой. Кхай дІоахал дІа-са уд уж, кхы тІа а дукха ялат доадеш.

Бахача нахах дукхагІчар шоай хьайбаш Іулашца леладу. Юхебисараша?.. Цар... коара дІаарадоах. Цул тІехьагІа бІарг лакхац.

ДІадахача шера совхозо Малгобекски района халкъа судага гІолла бехктохкаме эзар 19 саг. Цар хьайбаш дар боахама доккха зе даьраш. ХІаьта кхычарна теха хинна зІамига гІодаш дувцаргдац вай.

Ткъеста саг... ХІаьта цар хьайбаша соахха 2572 сом зе даьд боахама. Масала, Сайбель Ида Генриховна доалахьа долча шин бежано 372 сома зе даьд, Ужахов Іалаудина доалахьарчар — 248 сома, Л. Чилиева — 124 сома, Р. Зурабова — 124 сома, иштта кхы дІахо а. Уж беррригаш г. Малгобеке бахаш ба. ДІалаьрхІача соахха цар хьайбаша дойдир 14 гектар ялат: 10 гектар мукх, 4 гектар хьажкІаш. Цул совгІа кхы а судо тахканза да, кхы тІа боахама даь 829 сома зе. Из гІулакх дІаьх хІана ду ховш дац.

...ХІанз керда шу да. Совхоза ялаташ хьувкъаш латт. Бакъда, сурт хувцалуш дац, наха гІод тохарах, бехктохкаме озарах.

Дукха ха йоаццаш 20 сома гІод техад СоагІапча яхаш йолча Нальгиева Насапхана. Цун диъ Іасилг арадаькхад кхай тІара. Иштта кхай тІа дажаш доахкачар арадаьхад цу юрта яхаш йолча А. Фаргиевай ши Іасилг, МагІалбике вахаш волча И. Галаева 7 бежан. ГІод тохарал совгІа расписка хьанийнад царгара кхы хьайбаш кхай тІа доалийтаргдац аьнна.

Фу де деза бахача наьха хьайбаша совхоза кхаш хІалакдергдоацаш? Боахама кулгалхоша санна цу деша уйла е еза юрта Совета исполкомо а Малгобекски горисполкомо а. Бахача наьха хьайбаш дажаргдолаш хаьдда моттиг хила еза. ТІаккха ше дІадаргда дош.

М. АХИЛЬГОВ.

«Путь к коммунизму» яхача колхозе дика бовзаш ба ТкаченкогІар дезал. Боахама ветеран ва Василий Федорович. Техника тоаеча хьинаре къахьег цо тракторий, комбайний, кхыча юртбоахама инвентара эша оатхалаш хьаеш, ехараш тоаеш. Боахаме соахка денз дІадоладаьд говраш кхабара гІулакх. Царна эша ланаш де а хов В. Ткаченкона.

Ший даь никъ хьаллаьцаб цун воІо Ивана а. Из санна аьшка пхьар а волаш колхозе болх беш ва из. Балха а цІагІа а шийна ца ховр даьгара хьаІомаду воІа, къахьегаме данм а дикагІча оагІорахьа белгалвувл. Дукха заказаш ду даьгеи воІагеи Нестеровская станице бахача наха, хІаьта уж дизза кхоачаш а ду цар шинне. Цудухьа юртахоша лоархІаш а чІоаггІа сий деш а ба уж.

СУРТІ ТІА: ТкаченкогІар Василий Федоровичи (аьттехьаррар) цун воІ Ивани.

Р. АУШЕВА сурт.

• Ширдаьннача гІулакхашца—лира къовсам

ХІАРА КОММУНИСТА ДЕКХАР

КПСС XXVII съезда решенеша дІадехха тайпара идеологически кхетам балара дешаш къестаде гІерт Веденси районни партийни организаци. КПСС райкома пленумашка, бюро заседанешка, партийни, профсоюзни, комсомольски организацей собранешка керттера теркам тІабохийт цу дешашта.

Идейно - политически балха тІа формализм, парадность хургІоацаш мероприятий бІарчча комплекс белгалъяьккхай КПСС райкомо. ХІанз укх сахьате районни звенон беррига кулгалду болхлой парте райкома докладчикий группана юкъеззаб, цунца цхьана нохчий меттала лекцеш, докладаш, беседаш ергйола докладчикий группа а вІашагІъеллай.

Района агитационни активана аттестаци яро вІаштІехьдалийтар пропагандистий, лекторий, агитаторий, политинформаторий группаша беш бола болх идейно лакха чулоацам болаш хилийта.

Вай вахаре хІанз хулаш латтача революционни хувцамаша къаьстта чІоагІа лакхбу кхувшйоагІача тІехьенна лерттІа кхетам балара лоархІам.

Тха районах укх тІеххьарча шерашка низ бола индустри йола, лакхамеханизированни боахам бола район хиннай.

БІарчча район а, къахьегама коллективаш а Ерригсоюзнии республиканскии социалистически яхьашка котъювлаш хьаенай массехк шера вІашта. Берригача мехка довзаш да Орджоникидзе цІерагІча дуккхача къамий викалех латтача колхоза коллектива толамаш. Тахан тешаме ала йиш йолаш да, тхона карагІа мел даьннар интернационални дезала цхьоагІонца хьахиннад, аьнна. Тха районе беррига бахараш, дукха нах бече а, тайп-тайпарча дуккхача къамий викалаш ба.

Тха район экономически, социальни, духовни дегІаяра низ телар я ленински къаман политика.

Веденси районе массазара хІама а хинна дІаэттад Советски Эскаре гІулакх де болха кагирхой торжественни хьалашка накъабоахалга. Ведено парне доаллача вежарий каша тІа къамаьл ду цига Сийлахь-боккхача Даймехка тІема ветеранаша, эскаре болхачарна наназаш тел.

Дуккхача хана дагалаттаргда Афганистане интернационални декхар кхоачашдеш ший вахар дІаденнача тха районерча Динаев Зайналбека боарза тІа мраморни чурт оттадеш хьехархоша, тІемхочун новкъосташа, цун нанас даь къамаьл. Динаев венначул тІехьагІа енна Цеча Седкъа орден нанас дІаэца сурт бІаргадайча дог ца тохалуш висанзар цхьакхха а.

Афганистана лаьтта денали къонахчали гойташ шоай вахар дІаделар иштта Асламбеков Русланен Канаев ХІаронен.

ТІема совгІаташ а дахьаш, цигара шоай декхар дизза кхоачашдаь цІабийрзар ВисантовгІар Хьасани Хьусени, Абубакаров Айтмагомед, тха районера дуккха а кхыбола кагирхой.

Интернационални, патриотически, атеистически кхетам луча даькъе боккха пайда луш форма я социалистически яхь. ХІара шера чІоагІлу Дагестански АССР Ботлихски районеи тха районеи къахьегамхошта юкъера доттагІали социалистически яхьи. Духхьал лоаллаха дахаш хилар Іац тхо вІашкаувзар — экономике, культура даькъе цхьа уйлаш, цхьа лерхІараш долаш тхо хилар а да из.

ЧІоагІа доттагІлен бувзамаш хотталуш латт Новгородски область Мошенски районен тха районен къахьегамхошта юкъе. Районаша социалистически яхь лелаяра договораш чІоагІдаьд. Болх бе нах тхоай тоъаш хиларах Мошенски районе оаха тхоайцигара бригадаш яхийтай новкъостала.

Къахьегамхошта интернационални атеистически кхетам луча боккха болх бу районерча культпросветучрежденеша а. Самодеятельноста артистий репертуара юкъе духхьал Нохч-ГІалгІай иллеши халхараши хинна Іац. Вай мехка дахача кхыча къамийдараш а да.

ЛоархІаме дакъа кхоач керда обрядаш вахара юкъейоалаяра лаьрхІа вІашагІъехкача комиссешка а. Царна чубоагІа партеи, тІемеи, къахьегамен ветеранаш, районе сий деш бола нах а. Цар беча хьехамга чІоагІа ла а дувгІ, из дика тІа а эц кагирхоша.

Октябрьски революци ялалехьа цхьаккха хІаман даькъе ца хинна лоаман кхалнах тахан мехка доалдеча дакъалоацаш ба. Иштта, районера ши кхалсаг Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета депутат я, 289 саг моттигерча Советий депутаташ, царех хул, беррига а болча депутатех 50 процентал дукхагІа.

Дуккхача производстве хьалхалаттача кхалнаха беркате хІамаш карагІдувларах паччахьалкхен деза совгІаташ тийннад. Царех ба Ленина ордена кавалер М. Байгаева, Октябрьски революце орден лелаю З. Алиева, Къахьегама ЦІеча Байрахха орден енна Д. Идрисова, Знак Почета — Н. Зелимханова, М. Мусхажиева, В. Цадаева, кхы дуккхабараш. Кагийча нахеи мехкарашеи цІи хезача кхалнахагара масал эц.

Идейно - политически, интернационални, атеистически кхетам луча нийслуча бе-беча кхоачамбоацарий керттера бахьан да районе бахха нах массазарча общественно пайданеча къахьегама юкъеозалга лохарча боараме хилар. Анализо хьахьокх, балха боацача наха ширдаьнна гІуланхаш леладеп, корта бохабу малар мелалга, иштта кхыдолаийрча гІулакхаш царех доахкалга. Каст-каста нийслу районе бокъо йоацаш лаьтташ дІалувцалга. Из хургдацар халкъа депутатий Советашкарча лаьттан дешашта йолча комиссеша шоай декхараш дизза кхоачашдоре.

Нах балха дІанийсбара боарам лоха хиларо «шабашникий» процесс кІезигъе вІаштІехьдалийтац. Деша даГІа бераш а шоашца дІакхувл цхьаболча даьша-ноаноша. Цу дерригача кхоачамбоацараша берий знанешта меттел, уж лакха коммунистически идеалаш йолаш хьалкхебара новкъарле ю.

Укх тІеххьарча шерашка националистически проявленеш хинна моттиг яц районе. Цьабакъда, тхо долча дерригa а дика латт яхалга дац из. Интернационални кхетам балара болх юхатеттар — дина уйлаш я. Нах бусалба баранштеи боацаранштеи бебе лоархІача исламски идеологе халкъаш вІашагІа къестаду, царна юкъе цатешам болл.

Районерча школашка яьча анкетироване хьахьекхар дешархоех кхоалагІа дола дакъа шоаш динах тешараш лоархІалга, дина ритуалаш ца лелайой а. ЦІа-Веденски Хаттунинскии юкъерча школашкарча дешархоех 80 процент бараша шоаш динах тешаш ба, аьлар.

ХІаьта мовлат дешалга, марха кхоабалга, пхьа лехалга, урдув доаккхилга, кхийна боаца мехкарий маьре ухийталга, дукха истий кхувлалга санна дола ийрча гІулакхаш хІанз а дІадаьннадац районе.

Укх тІеххьарча шерашка урдув даккхарах районе уголовни бехктокхаме эзав 7 саг. Дукха истий кхувларах суд яьй 2 сага.

Цу тайпара хІамаш ца хилийтара правоохранительни органаша тІагІертта профилактически балхаш ду.

Районе хІанз укх сахьате, бокъо йоацаше а, йолаш я пхийтта мурдий тоаба. Царна чувоагІа 400 динах тешаш вола саг. ХІаьта царна керте латт 80 дина «авторитет». Динах тешараша новкъарле ю наьха вахаре кердадар юкъедоаладара.

Паччахьалкхен автотранспортах пайда аийбеш Первомайское яхача юрта зерате ух нах. Иштта, 16 апреле цига енаяр Грозненски УТТ доалахьара автобус, 17 апреле «Госплемобъединене» доалахьара «Кубань» яха автобус, иштта кхыча организацейи учрежденейи доалахьара автотранспорт. Оаха массехказа республикански кепайоазон органашка гІолла а радио чу гІолла а дийцад цу дешаех, бакъда, хайра хІама хувцалац. Къаьстта укх мархий бетта тха районе динах тешараш зерате ухалга соцаш дац.

Укх тІеххьарча хана къаьст - къаьста болча динах тешарашца профилактически болх бара дукхагІа теркам тІаахийта даьннад тхо. Бокъо йоацаш вІашагІъехкача дина секташта керте латтарашца хоадамболлаш къамаьл хилар. Районни газета тІа дина «авторитета» Х. Астемирова наьха теркам тІаозаш выступлени йир. Цо дийцар деша ягІа йиІнгаш удаелга, урдув доахалга, зерате ахара бокъо йоацаш паччахьалкхен автотранспортах пайда ийбелга — ийрча гІулакхаш долгах, уж цІендаь дІадаха дезаш хиларах.

Социально - экономически, идеологически болх районе тоабара тхона хьалхашка латтараш хаьдда декхараш да. ХІаьта уж кхоачашдара шоай деррига низаш оарцагІдоахалга хІара къахьегама коллектива, хІара партийни организаце, коммуниста, парте воацачун лоархІаме декхар да.

С. САМОЙЛОВА,
КПСС Веденски райкома хьалхара секретарь.

ОБКОМЕ ХИННА СОВЕЩАНИ

Парте обкоме хилар КПСС областной комитета секретара В. А. Алехина председателал а деш корта бохабу малараш меларца, алкоголизмаца, наркоманеца къовсам лоаттабара йолча республикански координационни совета аргІанара заседани. Цига хьежар министерстваша, ведомстваша, газетий редакцеша, радио а телевидене а цу лостамагІа беча балха планашка. Иштта цига дийцар цу социальни зуламца къовсам лоаттабеча формализман заорганизованностен элементаш юкъера дІаяха езалгах.

Совета заседане хьалхьоадаь дешаш дувцача дакъа лаьцар НГІАССР Министрий Совета председателе заместитела Т. У. Махмудхаджиевас, республика прокурора А. И. Ростова, облсовпрофа секретара М. Ж. Пугоевас, чурча гІулакхий министра П. П. Чернышева, унахцІено лораяра министра Г. У. Мальсагова, министерствайи ведомствайи кхыча кулгалхоша.

Координационни совета хІара член тайп-тайпарча организацешка, дукхагІча даькъе къахьегама коллективашка йолча антиалкогольни комиссей балха тІехьа бокъонца тІахьожам лоаттабе декхарийла веш бола соцам тІанийцаб. Милицеи общественностеи шоайла айхха бувзам лелабелга вІаштІехьдакхха деза.

Боккхача лоархІаме да наха культурно салоІалга вІаштІехьдаккхар а. Из дош хІанз а къоаставанза да. Къаьстта чІоагІа бехкаш доах хьалха санна корта бохабу малараш меларца, алкоголизмаца, наркоманеца лоаттабу къовсам хоалуш лаьгІбелар. ХІаьта цунца машар хила йиш яц. Координационни совете облсовпрофа, министерствай, ведомствай, массови информаце средствай кулгалхоша хьажа аьнна хьайтача корта бохабу малараш меларца, алкоголизмаца, наркоманеца къовсам лоаттабара балха цхьайолча планашта критика йир.

ФУ ХЬАХЬОКХ ИТОГАША?

1988 шера биъ бетта республика хьайбаш леладераша баьча балха итогаш

Республика колхозий, совхозий хьайбаш леладераша шоай беррига низ хьайоаш то ламе Іангара дахара, юртбоахама продукци дукхагІа яккхара тІаухийт. Укх шера цу биъ бетта дІадахача шера цу ханаца нийсдича паччахьалкхенга дукхагІа дулх, шура дІачуеннай, шура луча доахан продуктивность лакхъеннай, Іаьхарий дукхагІа хьахиннад. Цунца цхьана, туйран-Іан замалахьа ворхІ бетта, 1986/87 шера цу ханаца нийсдича, дулх кІезигагІа даьккхад, Іаьсий, хурскаш кІезигагІа хьахиннай.

КОЛХОЗАШКЕИ СОВХОЗАШКЕИ, БОАХАМАШТА ЮКЪЕРЧА ПРЕДПРИЯТЕШКА ХЬАЙБАИ ПРОДУКТАШ АРАХЕЦАР

	1987 ш. январь-апрель	1988 ш. январь-апрель	1988 ш. январь-апрель % 1987 ш. январь-апрелаца нийсбича
Дулх — (эзар тонн)	5,1	5,9	116
Шура — (эзар тонн)	33,0	35,2	107
Котама фуаш (млн.)	32,6	30,8	94

ДІадахача шера цу ханаца нийсдича бежана дулх 16 процент дукхагІа даьккхад, хьахий — 27 процент, оалхазарий дулх — 12 процент, хІаьта устагІан дукх — 3 процент кІезига даьккхад.

Дикка дукхагІа дулх даьккхад Малгобекски, Наурски, Шалински районий боахамаша, Назрановскии Шелковскии районий боахамашка мара дулх даккхара боарамаш кІезигдаьдац.

Деттача доахангара дІабахача биъ бетта хІара Іаттагара юкъера лаьрхІача яьккха шура дІадахача шера цу ханаца нийсдича 665 килограммагара 741 килограммага кхоачаш дегІаеннай.

Юкъарареспубликански хьокхамал тІех шура йоаккх Ачхой-Мартановски, Урус-Мартановски, Шалински, Шелловски районий колхозашкеи совхозашкеи.

Цхьабакъда, Гудермесски, Наурски районий боахамашка деттача доахана продуктивность лохъяларах шура кІезигагІа лу.

ХІара котама тІехьара ялх фуъ кІезигагІа хиларах, фуаш гулдара боарам лохбеннаб.

ХЬАЙБАИ ПРОДУКТАШ ПАЧЧАХЬАЛКХЕНГА ЙОХКАРА ПЛАН ЕРРИГАЧА КАТЕГОРЕГІА ДОЛЧА БОАХАМАША КХОАЧАШЪЯР

	1988 ш. апрель-январе ехкар	1988 ш. ах шера план кхоачашъяра %	1988 ш. январь-апрель % 1987 ш. январь-апрелаца нийсбича
Доахани коа тІара оалхазараши дийна долаш эзача (эзар тонн)	9,8	66	127
Шура — эзар тонн	20,9	59	108
Фуаш — млн.	32,0	60	95

Назрановски Ножай-Юртовски районашкара дІанийккхача ерригача районий боахамаш паччахьалкхенга доахани коа тІара оалхазараши дІачудалара боарамга кхаьчар.

Республике гІолла паччахьалкхенга шура дІачуялара боарамаш 2,2 эзар тоннага кхоачаш лакхденнача хана, Веденски районе из йохкалга 22 тонн кІезигденнад, Наурски районе — 37 тонн, Ножай-Юртовски районе — 8 тонн.

Шалински районагара дІанийккхача ерригача районашкара птицефабрикаша паччахьалкхенга доагІачул кІезигагІа фуаш дохк.

КОЛХОЗАШКА, СОВХОЗАШКА, БОАХАМАШТА ЮКЪЕРЧА ПРЕДПРИЯТЕШКА ПРОДУКТИВНИ ДОАХАНИ КОА ТІАРА ОЛХАЗАРАШИ ИЗЗАЛ ДА

	1-ча майга	
	1987 ш.	1988 ш.
Доахан	181,8	176,4
цу даькъе:		
детта доахан	51,6	49,9
хьакхарч	108,2	101,7
жан гаьзарийн	797,5	810,1
дерригача тайпаех дола коа тІара оалхазараш	3005,2	3017,2

Республике 1987 шера январь — апрелаца нийсдича Іаьхарий кІеззига дукхагІа хьахиннад, Іаьсийн хьурскаши кІезигъеннай. Республике биъ бетта 997 бежан деннад, 1987 шерарчул 57 бежан кІезигагІа, 8,7 эзар хьакха еннай, е соахкарчул 137 хьакха кІезигагІа, 9,7 эзар устагІ дукхагІа.

Дулха, шурий ресурсай боарам лакхбеча гражданий, предприятей, организацей, учрежденей подсобни боахамаш лоацаш дола дакъа а боккхача лоархІаме да.

ДІабахача биъ бетта колхозаши совхозаши нахагара договорагІа 1463 тонн шура нйцай. Из ерригача шурий юкъерча боарамах 4,2 процент хул, хІаьта Малгобекски районе — 18,5 процент, Назрановски — 9,7 процент, Урус-Мартановски — 6,9 процент.

Бахача нахагара шура дІачуийяра гІулакх ледара леладу Ачхой - Мартановски, Наурски, Надтеречни районий колхозашкеи совхозашкеи, хІаьта Шалинскии Шелковскии районий боахамашка нахагара вІалла шура хьачуийяьц.

1 мае бахача наьха боахамашка колхозашкареи совхозашкареи хьанйца леладеш 46, эзар бежан да, из соахкарча цу ханаца нийсдича дикка дукхагІа.

1988 шера 1-ча квартале предприятейи организацейи подсобни боахамашка дулх доаккхалга дІадахача шера цу ханаца нийсдича 21 процент кІезигденнад, шура — 6.

Цу боахамашка доахан 10 процент, жа 27 процент кІезигденнад.

1 мае боахамашка доакъар дар, доакъара единицашца лаьрхІача 19,4 эзар тонн, дІадахача шера цу ханаца нийсдича 2,2-зза дукхагІа.

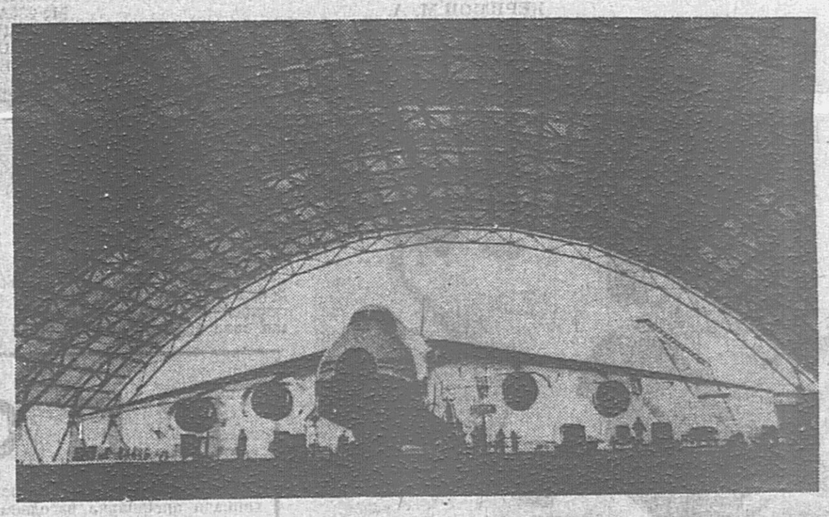

УЛЬЯНОВСК. Д. Устинова цІерагІча авиапромышленни комбленса йиъ біаь совгІа болхлой бригада шоай нъахьегамен бытен хьалех коллективни бехкнокам хилийтара болча болама юкъе дакъалоацаш я.

Укхаза хІара балха моттиге производства эффективность лакхъяра таронаш лаха лаьрхІад.

Шийгара гІалат ца доалийташ бригада хІара члена болх бича «нхойтталагІа долча алапена» 15 процент ахча тІатох. Нагахьа санна «ЧП» хуле цхьаннена а ахчан совгІат лац. ХІаьта гІалат ца доалийташ лерттІа болх баьча цехий коллективашта кхы тІа квартираш, берий бешамашка, салаІара цІеношка путевкаш лу.

Авиастроителий шоай къахьегаман бытан хьалхашкара коллективни бехкокхаме хиларах дина бермат доал хІанз гІалаташ делга дина лаьгІденнад. Бригадай болхлоша хІанз шоаш дина кхетам балара болх бу, бе-башха ца хеташ, шоай денхар кхоачашдечарца.

СУРТА ТІА: авиастроителий коллектива творчески къахьегамах даьнна беркат — «Руслан» яха АН-124 самолет.

Ю. БЕЛОЗЕРОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

Укх деношка хилар Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума аргІанара заседани, цига дийцар «Къа ца хьегаш йоахача доходашта духьала кхы а чІоагІагІа къовсам лоаттабара де дезарех долча» СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указо дІадехараш Гудермесски районе кхоачашдара дечох дола дош. Белгалдаькхад цу Указо дІадехараш шоашта карайолча территорешка кхоачашдара Гудермесски района халкъа депутатий Советаша чІоагІа тІахьожам лоаттабеш хилар. Къахьегамхоштеи бахача нахан Указ дІадовзийташ гІулакхаш даьд, из кхоачашдара дола района советски, боахама, административни органий декхараш дийцар XX-гІа хержача халкъа депутатий Советий хьалхарча сессешка. Къа ца хьегаш йоахача доходашта духьала къовсам лоаттабарах дола дешаш дийцад Советий исполкомий заседанешка а.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указо дІадехараш кхоачашдеш болх бе декхарийла йолча органаша хьинаре из деш хиларо гІо дир 1987 шера а 1988 шера I квартале а къа ца хьегаш йоахача доходашта духьалара къовсам дикка ирагІа лоаттабара.

Иштта дале а, тІанийца соцам тІа белгалдоаккх парте, мехка а Российски Федераце а паччахьалкхен лакхехьарча органий, хІаьта иштта моттигерча партийни советски органий къа ца хьегаш йоахача доходашта духьалара къовсам чІоагІагІа лоаттабара дешай хьакъехьарча соцамаша дІадехарашка хьежжа беш бола шоай болх халкъа депутатий Советаша, бокъонаш лораеча органаша, къахьегама коллективаша мела эргабоаккхаш хилар.

Цу балха тІехь керттера кхоачамбоацар да социалистически рузкъа лечкъадерашца, спекулянташца, къа ца хьегаш, бокъо йоацаш доходаш яхара чотагІа шоай вахара хьал тоаде гІертача хьалда болча нахаца хІара дийнахьа тІагІертта къовсам ца лоаттабеш хилар.

ХІанз а дукха рузкъа дов районе товарно - материальни рузкъан недостачаш, лечкъадар, толхадар бахьан долаш, ледара бу даь зе бехке барашка хьатакхийтара тІехьара болх.

Кхоачамболлаш лоаттабац кІезиг-мезиг хІамаш лечкъерашца, «несунашца», бола къовсам дуккхача общественни формированеша. Цу а кхыча а кхоачамбоацараша хьахийт Гудермесски районе хІанз а цІена боацача наха къа ца хьегаш доходаш яхара моттигаш дІа къайла хилар. Района халкъа депутатий Советаша, цар исполнительни комитеташа массаза а доаггІача тайпара теркал дац халкъа рузкъан майоаггІара учет лелаяра, из лорадара а тІера ца далийтара а гІулакх де декхарийла болча наха доагІар ца деш хилар.

Цул совгІа, цхьайолча юрта Советий исполкомаша шоаш телхаю бокъонаш. Сессешка, исполкомий, массазарча комиссей заседанешка наггахьа мара хилац СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ кхоачашдара хьакъехьара боахамий кулгалхой отчеташ.

Бокъонаш толхаяьраштa массаза а бац законагІа оттадаь махиллара гІод тохара, премех ваккхара, балхара дІаваккхара тайпара бола бехк.

ХІанз а ледара я къа ца хьегаш доходаш ца яхийтара профилактика хьакъехьа бокъонаш лораеча органий балха эффективность.

Районе кхоачашдара гаьна да къахьегалургдола баха нах общественни производствана юкъеозара дош, царна юкъе дикка доккха дакъа да бераш дола кхалнах, бакъда, деша даха ха кхачанза долча берий учрежденеш хьалъяра программа ледара кхоачашъю районе.

Президиума заседане хьежар «Бой долча бераштa а дан нанен ца хьожаш дисача бераштa а кхетам лулга, дешар хьехилга, материальни Іалашделга овлангара тоадара де дезарех» болча КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советеи соцамга хьежжа бера цІеной, берий цІеной, № 2 йолча школа - интернатна балхахи из тоабара де дезачохи долча дешаш.

Лакхехьарча Совета Президиумо халкъа образованеи унахцІено лораяреи органий, халкъа депутатий Советий исполкомий теркам тІабахийтар бера цІеношка, берий цІеношка, № 2 йолча школа-интернате бераштa йоагІаш йолча быта, бераш массе а оагІорахьара дегІадоаладара, уж вахара а къахьегама а кийчдара эша хьалаш хьахилийтара цар оагІонгара йоагІаш йола терко ца еш хилара.

Доккхий кхоачамбоацараш да бераштa медицински хьожача, цар даа хІама вІаштІехьдоаккхача, уж кога гІирсаца, спортивни барзкъашца Іалашбеча. Ледара да интернатни учрежденешка хьалкхуврий аьхки салоІилга вІаштІехьдаккхара дешаш.

Лакхехьарча Совета Президиумо НГІАССР просвещенен унахцІено лораяреи министерстваш, республика кхыйола министерстваши ведомстваши, халкъа депутатий Грозненски городской, Ленински, Октябрьски, Сунженски районий Советий исполнительни комитета декхарийла йир «Бой долча бераштa а дан нанен ца хьожаш дисача бераштa а кхетам лулга, дешар хьехилга, материальни Іалашделга овлангара тоадара де дезарех бола» КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советси соцам кхоачашбара кхы тІа гІулакхаш оттаде а чакхдаха а.

Лакхехьарча Совета Президиумо дийцар «НГІАССР социальни Іалашон министерстве гражданий предложенешка, заявленешка, жалобашка хьажара а тІаэцара а хьакъехьара болх вІаштІехьбаккхарах дола» дош.

Белгалдаькхад, министерства коллеге заседанешка хІара квартале из болх мишта бу хьожаш, производственни совещанешка дувцаш хилар. Хьахиннай гражданаша дувцараш хан-ханнахьа тохкаш хилара практика, цо йиш хулийт хьалгІеттадеча дешай хьакъехьа ханнахьа гІулакхаш де.

Из иштта дале а, Лакхехьарча Совета Президиумо министерства теркам тІабахийтар долаш долча кхоачамбоацарашта. Пенсеш нийса ца хьожадарах, бытовой, автотранспортаца Іалашвара дешай хьакъехьара жалобаш кхы а ухаш я. Пенсеши пособеши хьожадара а дІадалара а Центре моттигаш я заявленешкеи жалобашкеи хьажара даькъера законодательство телхадаь.

Президиумо республика социальни Іалашон министерствагара цІенхаштта хьадийхар гражданаша яздеш а оалаш а дувцарашка хьожаш законодательствас дІадехараш цІенхаштта чакхдоаккхилга.

Халкъа боахама болхлошта Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Халкъа боахама дуккхача шерашка беркате болх барахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла халкъа боахама болхлошта:

Казаков Иван Ивановича — Къулбаседа - Кавказски машиннаькъа Грозненски сигнализацеи бувзамеи дистанце бувзама ремонтно-технологически участка вокхагІволча электромеханика.

Письменный Виталий Васильевича — «Промавтоматика» НПО «Промавтоматика» ВНИПИ отдела заведующена.

Понурьев Владимир Сергеевича — «Промавтоматика» НПО «Нефтегазпромавтоматика» СПКБ отдела заведующена.

Саркисянц Леонид Семеновича — «Промавтоматика» НПО «Промавтомат и к а» ВНИПИ отдела заведующена.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель

Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь

С. КОЖУХОВСКИЙ.

гор. Грозный,
1988 шера 11 мае.

ЛИТЕРАТУРНИ ОАГІУВ

Бузуртанова Мовлатхан

МАЬКХ

Йиаь даьнна шоаш дизача,
Маькх Іоккувсаш,
Хьурмат доацаш,
Кхом боацаш,
Дог ца Іабаш,
Ма охцал
Лелаю вай,
Мотт ца ховча,
Цу ялтаца,
Ва нах!

Ше Іоккессача,
Бер мо елхаш,
Мухь бетташ
Гіайгіа еш,
Хул из маькх
Когашта кІал йисача.
Кер чу бала къувлаш,
Моцал Іувшаш,
Мел байнарий,
Къа ма хилда вайна.

Лаьтта оахаш,
Макха боахаш,
Тіоадал, шелал ловш,
Сецца фетта гіетташ,
Тіехьара мара,
Ца вужаш.
Балхах доахк ахархочун кулгаш.

Хіара ціагіа
Цун беркат да
Цу ялтаца.
Сигала кхувдаш,
Седкъий лувцаш,
Гора ухаш,
Маькха барташ доахаш,
Яькха дегаш
Гіоза деладеш,
Адамашка салам телаш.
Даха хьаькъал,
Ма дий вай, ва нах!
Тіаккха хіана бац вай маькха хам?

Гасаров Іаддал-Хьамид

ТІОЙ-ЮРТ

Хьо улл лакха маьлха боса
Гіалме хоза догам деш,
Хьа атагіар ховха зиза
Хьога кхувд кулг ийдеш.

Хьох еш дега ондал-курал
Са даьй бахьан хоастам беш,
Хьо ихай тіема кіурал,
Уж меттара гіеттабеш.
Моастагі эшош тіера алах
Хьоца яьгай Долакх-Юрт,

Хьа ціи йоаргьяц цхьанна хана
Турпал сийдола, са Тіой-Юрт.

Наггахь наькъа араваьлча
Дега йіовхо хьоца іутт.
«Мичара ваьннав» — сайга аьлча
Хьа ціи йоаккх аз, са Тіой-Юрт.

Плиева Марина

ХЬУВ СА КЕР ЧУ ДАРЗ

Стихаш язъе йиш хилац,
Де мел дезар кхоачалац,
Со вахара эгіазъух,
Хьебу аз сай дег чу мух.
Денна дов са мугіараш —
Діа ца яздеш дусараш.

Цудухь хьув са кер чу дарз.
Царна малх кхы а хьалбергба.
Дарз тоіаде — са низ кхоачаргба
Стихаш язъярца салоіам бергба.

Евлоев Микаьил

* * *

Лоамашка со хилча,
Иразо кхетам хьалбуз са.
Лоамашка со хилча,
Цар хозало дог гіоздоах са.

Лоамашка со хилча,

Безамо уйла лакхъю са,
Лоамашка со хилча,
Вай Даьхено кура воах со.

Лоамашка со хилча,
Дага мел дар кхоачаш хул са,
Лоамашка со хилча,
Вай даьй гіулакхаша цецвоах со.

Танциев Ахьмад

ДЕШАР—СЕРДАЛ

Тахан къаьстта дог гіоздаьнна
Школе вода Хасбулат.
Даи нанеи арадаьнна,
Кіаьнка тіехьа хьежаш латт:
— Ираз долаш да хіанз бераш, —
Мара сесагага йоах, —
Ворхі шу даьлча гіоне дешаш,
Біарча вузаш цар чакхйоах.
Со уж миссел волча хана,

Даьца хала болх беш вар.
Цигга маьра къамаьл даьлар:
Кхы тіатоха хіама дац.
Сесаго дош хаддаш аьлар:
«Дешар ціаккха тіехьа дацІ»
Дунен тіа мел дукха ваха
Сага Іилман сердал эш.
Балха коталонаш яха
Іилманцара хьоашал эш.
Бакъда, «Керто болх ца бича,
Когаша баьсса никъ кхихьаб».
Денал доацача саго ийрча
Бала кодош, са диад.

Массехк шу дар Грозненерча пионераша шоай Дворецага сатувса. Дуккказа хийцар из тоадара планаш. Цхьабакъда іоххера а дукха ха йоаццаш доккха совгіат хилар къонача ленинцашта.

Іалаьмате хоза кийчъяь, тоаяь Іооттадир пионерий Дворец. Хіанз цар таро хургьа шоай моллагіа а мероприятеш увза ца луши пергіатен чакхъяха.

СУРТА ТІА: пионерий Дворец.

И. ПЛИЕВА сурт.

Хашагульгов Іаьла

* * *

Хьо діадала, шийла Іа!
Хьатіайола, біаьсти,
тха дегіамаш діоахде Іа,
уйлаш, дегаш хьаьсте.

Дукха еза тхона хьо,
дукха еза, біаьсти!
Хьуний йовхаш сийнъе Іа —
гаьний чіонак яьсте.

Безам боагіа берий хіанз
боса баьтіа ловза.
Яла, біаьсти, хоза хьо,
йола, біаьсти, гіоза!

* * *

Ди къувкъ-кха гаьнна сигала,
біаьстан хьалхара ди.
Мух а хьувз, лихь мо, демийла.
Гыц малх. Баьдденнад ди.

Шаршар-кха гіаьнаш а гаьний,
лебеш шоай гіаьний мотт.
Москалаш корзагіа яьннай.
Іех жа. Іатто хьекх мотт.

Хьекх мотт морхаша а — увзадеш
Іаьржа шоай шомараш.
Цхьа юкъ! Іолегаргда — хьажалаш —
шурий кіай тіадамаш.

Литература дезарашта дагадоагіа дукха ха йоаццаш вай мехка столице чакхдаьнна Нохч-ГІалгІайчен литература денош.

Цу деношка Москве къахьегамхошца хиннача вІашагІкхетарех цаІ да сурта тІа гуш дар.

В. ФАСТОВСКЕ сурт.

Юбилейни сборник

Нохч - ГІалгІайчен литературни фонда цхьаькха лоархІам бола книжка тІакхийтад. Из да дукха ха йоацаш Нохч-ГІалгІай книжни издательствос арахийца Ленински комсомола преме лауреата республика ціхеза волча йоазонхочун Чахкиев СаІида 50 шу дизарга арадаьнна «Хержараш» яха поэтически сборник.

Дукха поэтически книжкаш яздаьд СаІида ший юбилейга кхаччалца йолча юкъа, хІаьта ер ший къаьстта лоархІам болаш да царна юкъе, хІана аьлча цун дикагІа йола, книжкаш дешараша къаьстта лакха мах беш тІаийца стихаши поэмаши юкъеяхай цунна. Поэта ткъаьи итт шера баьча творчески балха ший тайпара йола итог а хинна діаэттад из юбилейни поэтически сборник.

«Хержараш» яхача сборника юкъеяха цхьайола произведенеш йийцай дахача шера май бетта хиннача РСФСР йоазонхой Союза правлене. Цига къаьстта лакха мах бир ціхезача эрсий йоазонхоша СаІида кхоллама. Цар могаеш тІанйцарех я вай дувцача сборника юкъеяха «БІаргий хнх бизза кад» яха драматически поэма.

Йиъ раздела йийкъай автора ший сборника юкъеяха произведенеш. «Са дош» яхаш я цун хьалхара раздел. Патриотически интернациональнни тематикагІа ше язъяь дикагІйола стихаш юкъеяхийтай СаІида цу раздела. Уж я масала, «Нохч - ГІалгІайче», «Турпала са Даьхе», «СССР Герб», «Октябрь», «Лаьттан гІовга», «Къонахий мохк», «Руслана седкъа» яхараш а иштта дуккха кхыяраш а.

Цу разделерча стихай чулоацама керттера хьисап — поэта ший Даьхе, цун нах, Іалам Іалаьмате дукха дезар. Даьхе лораяра, цун беркат совдахара, дунен тІара нах машаре бахара, вІаши цар доттагІал леладара, тІема духьале яра тІахьех авторо. Іалаьмате шера я цун поэзе тематика, поэт хьашт долаш ва діаяхача заман историеца, ше вахаш волча заман проблемашца, сага уйлашца, гонахьарча Іаламца. Уж хІамаш чІоагІа дагадоахкаш из хилар гуш да сборника юкъеяхача стихай чулоацамах.

«Дега оаз» яхача раздела тІа кепатеха стихаш гражданскии безамеи лириках я аргдар аз. Укх разделера дуихагІа йола стихаш иллешка яьхай. Масала, царех я: «Москва», «Наьсарера мехкарий», «Безам», «Зама - кІай ды», «Хьо цаІ мара», иштта кхы яраш а. Уж а кхыдола а иллеш республика радио чу гІолла ладувгІарашта хеза а дезаденна а да.

«Берий дуне» яха берашта лаьрхІа яьъяьча произведеней раздел хьекхай сборника тІа «Маьлха чІегилг», «КІа, кІа...», «Мурад», «КІазилги бутти» яхача стихашцеи «Дахкилг», «ШайтІилг», «Селасата» яхача поэмашцафаьлгашцеи. Уж ерригаш берашта йовзаш а царна езаенна а я.

Йиъ поэма юкъеяхай сборника тІеххьарча раздела «Лакхаленга» яхачоа. Уж я «Лакхаленга», «Комсомольцех йола баллада», «Са заман мух», «БІаргий хнх бизза кад» яха драматически поэма. Массехк дош аргдар аз тІеххьарчох — «БІаргий хнх бизза кад» яхачох. Из хьалха хиннача тайпара а йоацаш кердаькхай автора. Кердаькхха цун вариант чІоагІа могаеш тІанйцар московски критикаша а цунах оттаяьча спектаклага хьежача вай республика общественносто а. Цун чулоацам дика бовз книжкаш дешараша.

Шеко йоацаш ала йиш я «Хержараш» яха Чахкиев СаІида поэтически сборник книжкаш дешараша дика мах беш тІаэцаргда аьнна.

С. ШАДИЕВ.

ВОІА МЕТТЕЛ... ВОІ

ТІом сеца чакх а баьнна, салтий ціаухаш ха яр. Наггахьа дезад бацар юрта е да, е воша, е воІ тІемо діа ца хьош. КІезнга бацар царна юкъе массехк «Іаьржа» каьхат хьанйца дале а, дог ца дуллаш хьежаш багІараш а. Царех вар ший зІамигача ціалга чу юрта йисте, борз санна ІувгІаш доагІача Іаьржача хин уллув вахаш вола къаьна Мурдал а. Шоай паІ мара воаца воІ Мустиг тІем тІа а вахийта, из ціаваргва хьежаш вар воккха саги цун сесаг Хаджижати. Хіара денна почта кхуьхьар ловравеш багІача боккхийча наьха ха лаьгІо діайодара.

Цкъа, цхьан дийнахьа, Мурдала гаьнаро вайра шортта гІа боахаш воагІа почтальон Эпенди. Хьалха, из къона волаш, вІашагІлеташ боахкача наха юкъе нйккха гІаж кхийтта астагІа вале а, массаза сиха хинна Эпенди, тахан шортта воагІар. Атта дахашар до ший массаза лела Іема когаш.

— Яьй, хозий хьона? — ков, долчахьа діа а вийрза, сесагага кхайкар Мурдал.

— ЦІогІа сенна детта Іа? — аьнна йист а хинна, цхьаьн кулгаца хьаллаьца коча іох а йолаш, цІагІара араяьлар Хаджижат.

— Іоа воагІаш латтар Эпенди веций?

Хьажа юкъе кулг а оттадаь кога бухьар а этта, діахьежар Мурдал.

Шортта цунна дІатІа а яха, уллув діаэттар Хаджижат а.

— Из ва, Вайна каьхат а дахьаш воагІа из. Далла ба хоастам!

— Меллашха-м воагІа из, — маьлхаро аьлар Мурдала, ший можах кулг а хьокхаш.

— Кіаьдвенна хургва-кх из а. Могаш воаІаш а ма вий из, — йист хилар Хаджижат.

Вож шортта воагІар, цхьа гІа хьалхашкахьа баькхача, шнъ тІехьашкахьа боаккхаш санна. Эггара тІехьа кхы хьава а ца могаш, боккхача кхерий тІа Іолохвелар из. Кхы цунга хьежаш, сатоха а ца мега, Мурдал діаволавелар из волчахьа. Цунна тІехьа діаяхар сесаг а.

Эпенди меттахьа ца воалаш вагІар. Ше боккхийча наха дахьаш дола каьхат хьаднйлла деце а, цо шаьра кхетадора цу тайпара кхо са болча бетта чу доахкача каьхаташ тІа фу хул. КІезнга кхихьадацар цо тІема шерашка цу тайпара дола полка штабера доагІа каьхаташ. Хіаьта укх каьхато дог дохадаьдар, чІоагІа низкъала дар цунна боккхийча нахага из діадала.

Ший мел бола низ ура а оттабаь, хьал а гІетта, боккхий нах болчахьа дІаволавелар почта кхуьхьар, КІе царна гарга макхаьччинге, бегашта санна аьлар:

— Шо хьунагІа салаІа-м долхац? Бакъда саго теркалдинзар цун дешаш.

— Хьо ма чоагІа хала воагІа тахан? — аьнна Хаджижата ший йовлакха ткъам хьалхашкахьа тессар.

— КІаьдвеннав, тахан дукха болх баьб аз, —ший іохь тІа велакъажара кеп оттае веллар Эпенди. — Шо фу деш да?

— Тхо-м фу деш хургдар? Хьадувцал. Фу дахьаш воагІа хьо тхона? — Мурдал ший бе йоаллача Іасана ІотІавийрзар.

— Тха воІагара каьхат-м дац хьога? — цхьан хІаманга сатувсаш санна, шортта хаьттар Хаджижата.

— Каьхат хІанзарчоа дац... Кастта кхача мег из-м, сагот ма де, — лочкъадир Эпенде ше вара бахьан.

— Тахан дуккха каьхаташ дар. Уж дерригаш діахьа діахьа кхийнадац са. Хіанз Жабарарциген Гиланаьрциген ваха везаш га со.

— Чувала, хІама дуаргда вай. Цига діаваха-м кхуьргда хьа, — аьлар Хаджижата.

— Аз из йнача санна, сагІа хилда шун. ТІехьагІа дІачувоагІаргва со, — аьнна, ший тІормиг белажах а тесса, доккха са а даькхха, дІапахар Эпенди.

Цу бийсана, наб ца кхеташ уллаш, цунна дагадехар: «Хьанна хов цу каьхата тІа фуд? Дика кхаъ бахьаш дена хила мегаций из». Шортта хьабаьстар цо каьхат чудоалла ботт. Бакъда, хьалхара мугІараш Іодийшача, дегІ шелделар. Сихха сапа тІоада а даь, іоха дакъайлар цо ботт.

ХьатІакхаьчар аргІанара ди. Малх хьакхийтта баьнабацар, нийсса Мурдалар цІен хьалхашка яьгІача гаьн тІа Іохайна ягІа къажакъайг чуІеха яьлча. Из зийнача Хаджижата аьлар:

— Кьонах, воІ ціава мег вай! Наха ма оалий, къажакъайг хьаша воагІаш хилча кхайк ,аьле.

ДУВЦАР

— Бийсана во гІанаш дайнад сона, — доккха са а даькхха хьалъайвелар Мурдал... — ЖІали а дар вай бийсана во увгІаш деш...

— Каьхат діа ца лоІі даргдац, Царцига водаш, цхьа саг вигача бакъахьа ва аз. Дикадар из цар гаргара саг хуларе, бакъда, цар ва-м вац укх юрта кхоачара саг.

Мурдала даь-даь вешний воІ Байдар метта ма улий, цунна діава могарг мичад. Юртсовета председатель ТІахІир вигача бакъахьа ва аз сайца, — яхаш ше-шийцъ дагавувлаш вар Эпенди.

Цу дийнахьа делкъел тІехьагІа ТІахІири Эпендии боккхийча наьха коа дІачубаьлча, царна байра гонахьа москала кІоригаш а йолаш, царна кІолд оаташ йоалла Хаджижати дехьагІо гаьн кІал дахчан загал ирбеш воалла Мурдали. Шоаш деш латта гІулакхаш дита а дита, шакхе хьаьшашта духьалбаькхар.

— Укхаза Іийне Іоховша вай, — аьнна шортта Хаджижата араденача гІанда тІа Іолохвелар ТІахІир. Цунна тІехьа Іохайшар вожаш а. Хадижат ціагІа дачу а яха, ноанала хьайзар.

Шоаш бена никъ дІабувца ца лоархІабеш, цхьацца къамаьлаш деш дуккха баьгІар кънохий. Цхьа ха яьлча, хІама яа хьачудувла аьнна, кхайкар Хаджижат.

— Хаджижат, хьаелл укхаза, Іохал тхоца, — аьлар эггара тІехьа ТІахІира. Іо ца ховш латтар из, Мурдал тІачайхавецаре.

— Вай зІамигача юртара тІем тІа вахар пхи біаь совгІа саг ва. Хіаьта, царех ціабаьхкараш пІелгашца дагарбулургболаш, кІезига ба. Дуккхача къамий викалаш чубоагІача Ціеча Эскаро бохабаьб фашистий біу. ТІем тІара ціа ца боагІаш бисарий чот яц.

Цхьа юкъ яьккхар ТІахІира йист ца хулаш. Хіаьта а, къамаьл дІахо де дезаш дар.

Байнабац уж ціа ца боагІаш бисараш! Шоай дегІамаш, синош нах иразе хилийтар бахьан долаш дІаденна турпалаш бов йиш яц! Царна юкъе ва вай Мустиг а. Ше даьна, юртахошта денна доІ дохадаьдац цо. Цу саготонна сатохалаш, — аьнна, хоаддир цо ший къамаьл.

Сихача боларагІа, шиншегІа удаш санна, ціа доІчахьа яхар Хаджижат. Массаза садетта Іема волча Мурдала ший керчу хала къувлар араэкхха кийча бола цІера ала, детталуча дег тІа кулг диллар. Паччахьа Іаьдала Іоткъама кІал дуккха Іаьвап лайнача воккхача сага атта дацар ший дигкъаденнача дегаца са шелдеш бола из хоам ла.

— Са-м даьра тохаргда... Иштал шоашта бала а ца беш, хьааьнна хила дезар оаш из, аьнна, букъ хьалийцйс а баь, ураэттар Мурдал. Со-м се а раьза вар Даьхе бахьан вада. Революце шерашка Советий Іаьдал бахьан да, ши воша, массехк даь-вешний воІ веннав са-м. ХІаьта парца хиннача сона Іоажал тІехъяьлар, кІеззига хьокха мара ца луш. Со могаш хиннаваларе, воІаца се а ГІоргвар со-м тІем тІа. Дика кхел я цун хиннар Керттердар — котало яІ.

— Мурдал, Іоажала духьалъотта низ баш цхьанна сага. Шоашта чІоагІа Іоткъам ма белаш. Даьхе бахьан венна воІ диннабарел толаш ва. ХІаьта вай паччахьалкхено гІо ца деш дуттардац шо, — аьлар ТІахІира ше гІотташ.

Цу ханна, шн салте улув а волаш, коа хьачувоагІаш латта дІехьа улицагІа вахаш вола Мустапа вайра Мурдала. Хьажал шоай, со левеш хиннав-кх акхар, аьнна, уйла ессар воккхача сага дег чу. Шоашта хьатІакхаьча бала боахкаш боагІарашка дикка хьежача, цунна вайзар Мустапай вешний воІ Муслим. Из вайза ТІахІир а махХІанйккхар хьалха цунна, тІаккха цунца хиннача зІамигача сага а. Цул тІехьагІа хьаьшашка моаршал хаьттар Мурдала а.

— Малав ер, мичахьара саг ва?

— Ер вай Муслимаца тІем тІа вошал тесса Рашид ва. Ше татре, хиларах, вай меттах кхеташ вац.

— Ер са воша ва, — Рашида белаш тІа кулг диллар Муслима. — Ер хиннавецаре, со тахан дийначарца хургвацар... Хіаьта, соца укхаза вар бахьан хар дезе, аз хІанз дувцаргда шоана. Тхо дІа-хьа къасташ долаш, аз укхунгара адрес дийхар. Укхунна из хацар, хІана аьлча ераш баьха моттиг фашисташа Іошаьрръяьяр. Аз дехар дир, соца дІавола, аьнна. Со ва ер вай юрта воалаваьр.

— Бакъахьа воалаваьв. Укхох вайна массане а воша хургва. Саг а йоалаяь, ваха хоавергва вай, — аьлар ТІахІира.

— Хадижат йійна дІа ма яьларий. Фу деш я-хьогІ из цу ціагІа? — хаьттар хьаьший цунна байча бакъахьа хийттача Эпенде.

— Яьй, хозий хьона? Хьараялал! — Мурдал дІачукхайкача Хадижат Іимад йоаккхаш яцар. Цунна тІехьа дІачувахар Мурдал. Из а вацар юхаравоалаш.

— Цхьа хІама хиннад ница, — шекваьнна, аьлар ТІахІира.

— Со хьожаргва. — Эпенди волавелар цІенгахьа.

Шийна хеза во кхаъ ла ца мега, дог дІалаьца, Іоежа уллар Хадижат. Цунна йисте ше фу дергда ца ховш кхесташ вар Мурдал. Эпендена тІехьа хьачубаьхкача шин салтечо чехка кхетадир де дезар. Хьал а айяь, дегІ Іонийсдаь, маьнге тІа Іойиллар цар из. Хьалха тІем тІа волаш фельдшерелла болх баь Рашид, хьалхара медицински гІо де эттар.

Муслим цунна уллув вар... Эггара тІехьа Хадижат хьакхийтар.

— ...Новкъост, алал, са да хила йиш ецийМурдалах, Хадижатах — нана, сох — цар воІ? — хаьттар Рашида, уйла а яь.

— Из хьона геттара дика дагадехад! Виззa вола къонах ва хьоІ Мел дика хургда из! — махІавеллар Муслима доттагІ.

Иштта махІалийлха боллаше, боккхий нах болчахьа бахар доттагІий. Муслимо дІадийцар Рашида дийхар. Сийрдадаьлар боккхийча наьха біаргаш, шаьрделар цар йовхьаш тІара хобаденна ціокош. Шаккхе Рашида махІалийлхар. ТІаккха — Муслима.

— Іа воалаваьв тхона цхьан воІа меттел, шоллагІвола воІ. Іа даьд тхо ираз долаш. Хьо а хила тхона воІа меттел!.. Баркал хилда хьона!

ХІанз да-нана а, воша а ма вий са! — аргІ-аргІагІа барташ доахар массанена гІадвахача Муслима.

— Тхо хІанз дерригаш ираз долаш да! — хьахозар ціагІара. Гулбеннарий иразе біарташ тІаьда дар.

Я. ЦУЕВ.

ХАЛКЪА КХОЛЛАМЦАРА

ЦИГГАЧА ДИТАЛАХЬ ИЗ, ВОШЕ

Цхьан дийнахьа ший даьвеший виІий коа лелача жена юкъера хьалаьца дикагІа бола устагІа а бийна, сиха цун дулх а кхехкадайта, шорттига ший ціагІа дикахьегаш вагІаш хиннав Цаген.

ХІаьта ший устагІа байналга гучадаьнна, цунна хой-хьогІ дох хиннар, аьнна. Цаген волча ваха хиннав цун даьвешний воІ.

— Аьъ, Цаген, фуд Іа леладер? Хьо-м са хам а боацаш, са устагІа буаш ма вагІийІ! ВоллахІий даьра, нагахьа санна хьона де кхы хІама ца хуле, таханттховсара денз хьоцара вошал-м хоададе! — аьнна, геттара корзагІаваьнна хьайзав Цагена даьвеший воІ.

— Сабар, сабар, воше! Фуд хІанз Іа дувцар? Из цхьа устагІа бахьан долаш ма чІоагІа вехав хьо. Цул халагІа хІамаш тІакхаьча а багІа укхаза-м нах. Со хьай малав хаций хьона? — хаьттад из теве гІертача Цагена.

— Дукха дика хов хьо малав а, со малав а. Даьра хац хьона-м, — аьннад вокхо.

— Хьаалал хІаьта, — аьннад Цагена, — со хьай малав?

— Са даьвеший воІ ва-кх! ТІаккха? — аьннад вокхо.

— ХІаьта хьо малав? — хаьттад Цагена.

— Хьа даьвеший воІ ва-кх! — аьннад вокхо.

— ХІа, хІа, воше, хІанз ціггача диталахь из, — яьхад Цагена. — Из цхьа устагІа бахьан долаш вай вошал дохаде-м валлац хьо? Даьра да наьха наха дІахезача а чІоагІа хоза хІама!

ТІЕХЬАЛЕННА ЛАЬРХІА

Сесаг а енна, виса хиннав геттара къавенна Цаген.

— Цхьацца кІирагІа аргІ — аргІагІа гІулакх а деш, даар а малар а лоаттадергда вай укханна, — аьнна аргІ — аргІагІа из кхаба а, цунга хьажа а соцам баь хиннаб кІалвисача шоай даь башха йоакхо еш боацача Цагена къонгаша. ХІаьта ер мукъагІа дикагІа, къахетамегІа ма йий соца ала йиш йолаш хиннабац Цагена несарий а.

— Гой хьона дІарча саьн чу латташ дола са тІоаргац? Ер да хьона цун дІоагІа! Хьо соца белггала дика хиларах аз хьона лаьрхІа я хьона цу чура ерригa хІамаш. Со велча кхы сагага а ца хойташ, хьайна ютаргья Іа уж, — аьнна хиннад Цагена эггара хьалхарча кІирагІа ше кхаба а, ший ціагІа ціено е а енача воккхагІа волча виІий сесагага.

Иштта дийца хиннад Цагена шоллагІча а кхоалагІча а кІирагІа шийна гІулакх де баьхкача зІамагІа болча къонгий исташка а.

ХІаьта юххера Цаген веннаЧул тІехьагІа цхьатарра цун тІоаргац хьаделла аьнна хьагулбенна хиннаб Цагена несарий. Цхьабакъда, из хьадийлачул тІехьагІа цу тІоаргаца чу, тІа йоазув а даь, цхьан къаьнача говра букъа тІаьхк мара кхы хІама хиннаяц.

— АргІа а йилла мара шоай да лелавергвоацача кІонгаштен цунгарча совгІаташка догдоахаргдолча цар исташтен — тІехьалена лаьрхІа! — аьнна яздаь хиннад йоах цу тІа.
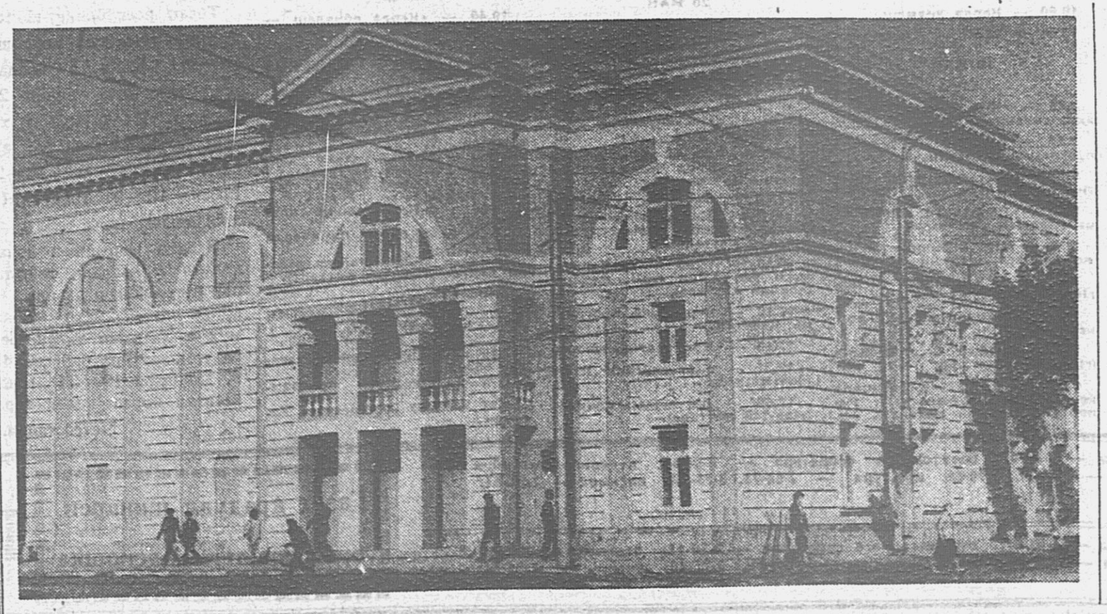
ДІаяздаьр А. МАЛЬСАГОВ.